

Sygn. akt II CSK 419/08

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 stycznia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Helena Ciepla (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jan Górowski

SSA Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z powództwa A. D.

przeciwko Komunalnemu Towarzystwu Budownictwa Społecznego

Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Z.

o ustalenie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 stycznia 2009 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 26 marca 2008 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od powoda na rzecz strony
pozwanej kwotę 360 zł (trzysta sześćdziesiąt złotych) tytułem
kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 26 marca 2008 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Z. i oddalił powództwo o ustalenie, że uchwała nr 3/2007 Rady Nadzorczej pozwanej Spółki jest sprzeczna z § 10 ust. 1 aktu założycielskiego oraz o ustalenie, że powód po dniu 28 czerwca 2007 r. nadal jest członkiem zarządu i prezesem tej Spółki, opierając rozstrzygnięcie na następujących, aprobowanych ustaleniach Sądu Okręgowego.

Powód został powołany z dniem 5 grudnia 2004 r. na stanowisko prezesa zarządu pozwanej Spółki uchwałą nr 3 Rady Nadzorczej z dnia 4 grudnia 2004 r. podjętą na podstawie § 10 ust. 1 umowy Spółki.

W dniu 6 grudnia 2004 r. została zawarta pomiędzy powodem a pozwaną umowa o pracę na czas nieokreślony, na podstawie której powód został zatrudniony w pełnym wymiarze pracy na stanowisku prezesa Spółki.

W dniu 20 lipca 2006 r. na podstawie uchwały nr 16/2006 Zgromadzenie Wspólników pozwanej wprowadziło zmiany do § 10 ust. 1 umowy Spółki nadając mu następującą treść: zarząd Spółki jest jedno lub wieloosobowy, powoływany i odwoływany przez Radę Nadzorczą. Kadencja zarządu trwa 5 lat, a członków zarządu powołuje się na okres wspólnej kadencji. Członek zarządu może być odwołany z ważnych przyczyn w każdym czasie.

W dniu 28 czerwca 2007 r. Zgromadzenie Wspólników pozwanej Spółki podjęło:

- uchwałę nr 13/2007 o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego Spółki za rok 2006,
- uchwałę nr 15/2007 o udzieleniu absolutorium prezesowi zarządu tj. powodowi z wykonania obowiązków w okresie od 1 stycznia 2006 r. do 31 grudnia 2006 r. i
- uchwałę o odwołaniu z dniem 28 czerwca 2007 r. powoda z funkcji prezesa zarządu. Jednocześnie rozwiązano z powodem umowę o pracę za wypowiedzeniem, podając jako przyczynę odwołanie go z funkcji prezesa zarządu.

Nie podzielił natomiast Sąd Apelacyjny oceny jurydycznej Sądu Okręgowego, co do zasadności powództwa i uznał, że wyrok wydany na podstawie art. 189 k.p.c. może mieć wyłącznie charakter deklaracyjny i nie może zmierzać do ukształtowania na nowo stosunków prawnych ani do zniweczenia skutków czynności prawnych dokonanych między stronami procesu. Zatem do uwzględnienia powództwa konieczne było wykazanie, że przedmiotowa uchwała rady nadzorczej została uchylona z mocą wsteczną, a chodzi tylko o potwierdzenie przez sąd istnienia tego stanu rzeczy, czego powód nie wykazał. Interesu prawnego powoda zdaniem Sądu Apelacyjnego nie uzasadnia też zawiśnięcie sporu między stronami przed sądem pracy, bowiem w tym postępowaniu powód będzie mógł powoływać jako przesłankę prejudycjalną treść stosunków korporacyjnych łączących go z pozwaną Spółką. Ponadto odwołując się do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2007 r., III CZP 94/06 (OSNC 2007, z. 7-8, poz. 95), mającej moc zasady prawnej, Sąd Apelacyjny uznał, że powód nie ma legitymacji czynnej do zaskarżenia uchwały rady nadzorczej. Jak bowiem stwierdził, Sąd Najwyższy w tej uchwale, osobie odwołanej ze składu organu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników sprzecznej z ustawą (art. 252 § 1 w związku z art. 250 pkt 1 k.s.h.).

Wyrok ten powód zaskarżył skargą kasacyjną opartą na naruszeniu:

- art. 189 k.p.c. przez stwierdzenie, że wyrok wydany w niniejszym postępowaniu ma charakter deklaracyjny, podczas gdy to nie podstawa prawna powództwa decyduje o charakterze orzeczenia kończącego postępowanie, lecz skutki prawne, jakie to orzeczenie wywołuje, przy czym uchwała rady nadzorczej, jako sprzeczna z umową spółki jest wzruszalna (nieważna względnie) i obowiązuje do chwili jej uchylenia, a w konsekwencji dopiero jej uchylenie kreuje nową jakość stosunków prawnych pomiędzy stronami, co przesądza o konstytutywnym charakterze orzeczenia w tym przedmiocie;
- art. 189 w związku z art. 222 k.s.h. i art. 249 k.s.h. przez niewłaściwe przyjęcie, że uchwały rady nadzorczej nie podlegają zaskarżeniu, pomimo, że w literaturze przedmiotu i orzecznictwie utrwalony jest pogląd o dopuszczalności

kwestionowania uchwał tego organu spółki prawa handlowego, wobec braku stosownych instrumentów wynikających z k.s.h, na podstawie art. 189 k.p.c.;

- art. 189 k.p.c.:

a/ przez niewłaściwe przyjęcie, że uchwały organu spółki prawa handlowego sprzeczne z umową spółki nie mogą być zaskarżone w trybie art. 189 k.p.c.;

b/ w niezasadnym przyjęciu, że powód nie ma interesu prawnego w domaganiu się uchylenia uchwały Rady Nadzorczej, pomimo że ramy postępowania przed sądem pracy uniemożliwiają rozstrzygnięcie w przedmiocie prawidłowości spornej uchwały i tylko niniejsze postępowanie umożliwia powodowi uzyskanie orzeczenia co do relacji prawnych z pozwaną oraz że jedynie uzyskanie pozytywnego rozstrzygnięcia w tym postępowaniu umożliwi powodowi skuteczne podnoszenie roszczenia o świadczenie przed sądem pracy,

c/ w niezasadnym przyjęciu, że powodowi nie przysługuje legitymacja czynna do występowania z powództwem o ustalenie sprzeczności uchwały Rady Nadzorczej ze statutem spółki z uwagi na treść uchwały Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2007 r., III CZP 94/06, pomimo że w przedmiotowej sprawie uchwała ta nie znajduje zastosowania.

W konkluzji wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. jest nieuzasadniony. Stanowisko Sądu Apelacyjnego o braku interesu prawnego powoda w żądaniu ustalenia sprzeczności uchwały Rady Nadzorczej pozwanej Spółki z § 10 umowy spółki i deklaratoryjnym charakterze wyroku ustalającego wydanego na podstawie art. 189 k.p.c. nie może być skutecznie zwalczane, bowiem znajduje ono uzasadnienie w orzecznictwie Sądu Najwyższego do którego odwołał się Sąd Apelacyjny. Interesu skarżącego nie uzasadnia też, jak słusznie uznał Sąd Apelacyjny, toczące się postępowanie przed sądem pracy, w którym orzeczenie wydane

w przedmiotowej sprawie miałyby stanowić tylko przesłankę prejudycjalną rozstrzygnięcia. W spółce z o.o. obok stosunku korporacyjnego istniejącego między spółką, a członkiem jej organu, strony były związane także stosunkiem pracy. Zatem skarżący może dochodzić roszczeń o charakterze materialnoprawnym ze stosunku pracy, co wynika wyraźnie z art. 203 k.s.h. Tak więc w konfrontacji z treścią uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie może się utrzymać zarzut naruszenia art. 189 k.p.c.

Nie może też odnieść skutku zarzut naruszenia art. 249 k.s.h.

Kodeks Spółek Handlowych nie reguluje kontroli prawidłowości uchwał rady nadzorczej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ani w trybie wewnątrzkorporacyjnym, ani na drodze sądowej, tak jak przyjął to ustawodawca w odniesieniu do zaskarzania uchwał najwyższego organu spółek kapitałowych. Zachodzi więc konieczność wyjaśnienia, czy ustawodawca przyjmuje zasadę tzw. regulacji negatywnej, czy też zachodzi możliwość odpowiedniego zastosowania innych przepisów tego kodeksu lub kodeksu cywilnego. Wypowiadając się w tej kwestii Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 1 września 1993 r., III CZP 114/93 (OSNC 1994, z. 4, poz. 73) stwierdził, że uchwały rady nadzorczej o odwołaniu i powołaniu członków zarządu jednoosobowej spółki akcyjnej Skarbu Państwa nie mogą być zaskarżone w drodze powództwa. Nie podzielił przy tym poglądu Sądu Wojewódzkiego, że jeśli członkowie zarządu mogą być powoływani przez radę, to przejmuje ona niejako kompetencje walnego zgromadzenia i uchwały jej są zaskarżalne. Przeciwnie opowiedział się za poglądem wyrażonym w piśmiennictwie, że w takim przypadku członkowi zarządu odwołanemu przez radę przysługuje prawo skargi do zgromadzenia wspólników i to nie ex lege, lecz jedynie wówczas gdy jest przewidziane w umowie lub w statucie.

Regulacja negatywna dotyczy przypadku, w którym przepisy kodeksu spółek handlowych regulują dane zagadnienie wyczerpująco z pominięciem przepisów kodeksu cywilnego, a taki przypadek w sprawie nie zachodzi. W tej sytuacji należy poszukiwać rozwiązania na innej płaszczyźnie. Poszukiwanie to może zmierzać w dwóch kierunkach.

Po pierwsze można rozważać tzw. zewnętrzne kwestionowanie uchwały rady nadzorczej w drodze przyjęcia poprzez art. 2 k.s.h. - stanowiący, że w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się przepisy kodeksu cywilnego jeżeli wymaga tego właściwość (natura) stosunku) prawnego spółki handlowej, stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego - odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu cywilnego, albo zastosować w drodze analogii przepisy art. 249-252 k.s.h. normujące zaskarżanie uchwał zgromadzenia wspólników. Zdaniem składu orzekającego przeciwko przyjęciu pierwszego rozwiązania przemawia fakt, że kodeks spółek handlowych nie definiuje pojęcia uchwały, pozostawiając doktrynie prawa rozstrzygnięcie co należy rozumieć pod tym pojęciem. W doktrynie natomiast istnieją rozbieżności co do tego, czy uchwały rady można klasyfikować jako czynność prawną. Przeciwno temu rozwiązaniu przemawia też deklaratoryjny charakter wyroku ustalającego wydanego na podstawie art. 189 k.p.c. Z tych przyczyn należy przyjąć, że w drodze analogii ma zastosowanie unormowanie art. 249–252 k.s.h. dotyczące zaskarżania uchwał zgromadzenia wspólników, gdyż ratio legis zaskarżania tych uchwał przez odwołanych członków organów spółki jest analogiczne do zaskarżania przez takich członków uchwał rady. Jest nią ochrona stabilności stosunków spółki oraz zapewnienie bezpieczeństwa obrotu, do czego prowadzi eliminacja podmiotowo nieograniczonej dopuszczalności zaskarżania uchwał.

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny słusznie - odwołując się do uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2007 r., III CZP 94/06 (OSNC 2007 nr 7-8, poz. 95), mającej moc zasady prawnej i wyjaśniającej że osobie odwołanej ze składu organu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością nie przysługuje legitymacja do wytoczenia powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników sprzecznej z ustawą (art. 252 § 1 k.s.h. w związku z art. 250 k.s.h.), - przyjął jako drugą przyczynę oddalenia powództwa brak legitymacji czynnej powoda. Wprawdzie uchwała, *expressis verbis* odnosi się do powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników spółki z o.o., ma jednak ogólniejszy walor. Konstrukcja normatywna zaskarżenia sprzecznej z prawem uchwały wspólników w spółce z o.o. jest w sensie podmiotowym analogiczna do zaskarżenia uchwały rady nadzorczej sprzecznej z umową spółki.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ oddalił skargę kasacyjną i orzekł o kosztach na podstawie art. 98 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.